

COORDINACIÓN

Sebastià Serra i
Busquets♦
Antoni Vives
Reus♦
Rafel Puigserver
Pou (CEDOC-UIB)

► TEMA

De la dictadura a la democràcia

Durant el final del franquisme, la pressió social i els conflictes van accelerar la Transició a la democràcia als Països Catalans. Aquest article analitza com es va viure aquest procés a Catalunya, les Illes Balears i el País Valencià, destacant les seves particularitats i els reptes que van afrontar.

El final del franquisme i la Transició Democràtica als Països Catalans

♦ José Miguel Santacreu Soler *

El 22 d'agost de 2025, en el marc del curs de l'àrea d'Història de la 57 Universitat Catalana d'Estiu coordinat per Arnau Company (UIB), els catedràtics Carles Santacana (UB), Sebastià Serra (UIB) i José Miguel Santacreu (UA) van explicar la crisi institucional del

franquisme a Catalunya, les Illes Balears i el País Valencià respectivament.

Els tres ponents van coincidir amb l'argument de la pressió social estesa per tot arreu durant l'agonia de Franco i l'etapa d'Arias Navarro, amb conflictes que van provocar, fins i tot, morts (Teófilo del Valle a Elda). El resultat va ser la dimissió d'Arias i el nomenament d'Adolfo Suárez, que va obrir una nova etapa de negociacions entre el

Govern i l'oposició el juliol de 1976; però també nous moments de tensions socials i, a més a més, atemptats de l'extrema dreta contra la catalanitat, sobretot al País Valencià amb l'anomenada Batalla de València.

A Catalunya, l'assoliment del sistema democràtic era inseparable de les llibertats nacionals i del dret a l'autodeterminació perduda en gener de 1939. De fet, el restabliment de la Generalitat i el retorn del president Josep Tarradellas va ser immediat després del resultat

històrics d'autonomia, les mobilitzacions a favor de l'autodeterminació van ser vitals per a lluitar contra la dreta antiautonomista, la seva estratègia anticatalanista i la bel·ligerància pels símbols (denominació, llengua i senyera), que al País Valencià encara tenen fronts oberts de polèmica. En ambdós casos, els estatuts d'autonomia van regular règims diferenciats del de Catalunya.

* Catedràtic d'Història Contemporània a la Universitat d'Alacant

► TEMA

El català digital en l'era de la IA

En el cor de la cultura catalana batega una tradició d'innovació i obertura. Aquest article explora com la tecnologia i l'activisme digital estan impulsant el català cap a un futur global, demostrant que la nostra llengua és un vehicle viu i adaptat a les meravelles del segle XXI.

'El català, llengua global'

♦ Caterina Canyelles Marquès *

Rebre amb els braços oberts els invents, les noves idees, les innovacions tecnològiques és una tradició de la cultura catalana. És un oxímoron, sí, però no vol dir que no sigui cert. Des de Pere de Son Gall, amb el cometagiavió, al superordinador MareNostrum, passant per la informatització de la

UIB de l'enyorat visionari Nadal Batle; per Vilaweb, que, nascut l'any 1995 és dels primers diaris digitals del món, o la creació de Softcatalà el 1998, els catalanoparlants ens hem enamorat de les modernitats i hem fet servir la llengua que ens identifica per gaudir de les meravelles del segle XXI.

Precisament per reflexionar sobre llengua i les noves eines tecnològiques, amb el focus en l'activisme a l'àmbit digital i la IA com a eina per a la preservació i promo-

ció, l'Obra Cultural Balear (OCB) i el Congrés de Cultura Catalana (CCC) organitzen els dies 19 i 20 de setembre a Ca n'Alcover (Palma) les jornades titulades 'El català, llengua global'.

Dià 19 es dedicarà a Josep Maria Llompart, una de les figures clau de la llengua i la cultura de les Illes Balears, per celebrar el centenari del seu naixement, amb l'espectacle de La Fornal 'Llompart, una vida, una herència' (20 h).

Dià 20 participaran en la taula rodona 'L'activisme pel català a l'àmbit digital' Albert Cuesta (Accent Obert), Eva Olivares (SEO en català), Mariola Dinarès (perio-

distà) i Joan S. Moñino (Parlars Mallorquins) (9.45 h).

A la següent taula rodona, 'La IA com a eina per a la preservació i la promoció de la llengua', hi intervin- dran Maite Melero (projecte AINA), Miquel Piulats (Softcatalà), Llorenç Valverde (UIB) i Nicolau Dols (UIB-IEC) (11.45 h).

La democratització dels mitjans de comunicació és viscuda amb

por pels poders hegemònics, la qual cosa és un indicatiu d'oportunitat per a les perifèries de tot tipus i especialment les llengües sense estat; aprofitar-la és a les nostres mans.

* Filòloga i activista lingüística

► TEMA

Diada i realitat històrica

La història de Mallorca ha estat marcada per dates significatives. Tanmateix, la festivitat del 12 de setembre, instaurada en dues ocasions com a diada insular, genera debat sobre el seu rigor històric i la seva legitimitat.

12 de septiembre: ¿Fiesta artificial o con rigor histórico?

♦ Juan Ramón Pons *

El 12 de setembre de 1276, Jaume II juraba en la iglesia de Santa Eulàlia la Carta de Privilegis i Franqueses, heretada de su padre Jaume I. Un documento que otorgaba derechos y exenciones fiscales a los nuevos pobladores tras la conquista y que podemos considerar una 'constitución' medieval de Mallor-

ca.

Hace apenas veintiocho años, el Consell de Mallorca recuperó esta fecha como diada institucional con la intención de dar protagonismo a la institución insular. Sin embargo, lo que podría haber sido un ejercicio de memoria histórica se ha transformado en una conmemoración cuestionada, cargada de sospechas de oportunismo político. Muchos historiadores la consideran una fiesta artificial frente al 31 de diciembre, Día del Estandarte, sím-

bolo más arraigado y con una trayectoria reconocida desde hace siglos.

El problema no es tanto la elección de una fecha u otra, sino la manipulación del calendario con fines partidistas. Convertir la historia en un campo de batalla ideológica desvirtúa su sentido y genera divisiones innecesarias. El 12 de septiembre acaba siendo visto por

en arma electoral. Mallorca no necesita más trincheras, sino espacios compartidos donde la historia se estudie y se recuerde con rigor, sin instrumentalización. Solo así las conmemoraciones dejarán de ser artificiales para convertirse en verdaderos actos de identidad y cohesión.

* Graduat en Història